

УДК 378.015.31

О. А. Тітова, доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри обладнання переробних і
харчових виробництв імені професора
Ф. Ю. Ялпачика,
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного,
м. Мелітополь, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ ЦІЛЕЙ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО АГРОІНЖЕНЕРА

Анотація. Дослідження присвячено проблемі визначення цілей навчання в процесі організації професійної підготовки майбутнього агроінженера. Встановлено, що цілі формуються через результати навчання, визначаються освітньою програмою та реалізуються в навчальному плані. Доведено, що діагностичність є ключовою характеристикою цілей навчання. Обґрунтовано необхідність врахування зовнішніх та внутрішніх цілей. Встановлено, що орієнтованість на компетентнісний підхід до підготовки агроінженера зумовлює проектування стратегічних, тактичних та оперативних цілей.

Ключові слова: агроінженерна освіта, професійна підготовка, компетентність, цілепокладання, навчальні результати.

Abstract. The study is devoted to the problem of determining the learning goals in the process of agricultural engineering students training. It was established that goals are formed through learning outcomes, determined by the educational program and implemented in the curriculum. It has been proven that diagnostics is a key characteristic of the learning goal. The necessity of taking into account external and internal goals was substantiated. It was established that the focus on the competence approach to the training of agricultural engineers determines the design of strategic, tactical and operational goals.

Keywords: agricultural engineer, engineering education, professional training, competence, goal setting, learning outcomes.

Вчені зазначають, що цілі підготовки фахівця спрямовуються на гарантоване досягнення результатів і задають орієнтацію ходу навчання в цілому [1; 3; 9]. Цілі формулюються через результати навчання, що реалізуються в діях здобувачів освіти та підлягають регулярному моніторингу з метою виявлення ступеня відповідності запланованому результату, вчасної корекції та запобігання критичним ситуаціям.

Цілі навчання, виступаючи орієнтиром того, чого навчати, визначаються освітньою програмою та реалізуються в навчальному плані. Важливість правильного формулювання цілей навчання очевидна, адже вони виступають домінуючим елементом педагогічної системи. Враховуючи, що «ціль» визначається як конкретний результат, «ціль навчання» трактуємо як підсумковий результат спільної діяльності викладача та студента [5].

Варто зауважити, що загальна мета професійної підготовки передбачає формування досвіду майбутнього фахівця, його професійний та особистісний розвиток. Враховуючи це, цілепокладання здійснюється у такій послідовності: спочатку визначається загальна мета навчання (на перспективу), потім встановлюються короткострокові та довгострокові цілі навчання, на визначення яких впливають ті умови, у яких житиме та діятиме особистість. Потім визначається низка завдань з урахуванням реальних можливостей. Для завдання, зазвичай, встановлюють певні терміни виконання.

Для забезпечення точності та повноти цілей навчання їхній опис має визначати певний елемент сприйняття інформації: уявлення, поняття, судження тощо, а також те, на якому рівні цей елемент засвоюється і як діагностувати засвоєння. Слід зазначити, що можливість діагностувати ціль навчання є її ключовою характеристикою.

Інший аспект процесу встановлення цілей включає поняття зовнішніх та внутрішніх цілей, що обумовлюють наявність або відсутність мотивації. Зовнішні цілі відображають потребу суспільства, зокрема роботодавця, та обумовлюють дії педагога. У свою чергу, здобувач вищої освіти самостійно формує власні внутрішні цілі, що визначатимуть його дії. Зовнішні цілі, перетворені на внутрішні, виступають особистими мотивами, що спонукають до дії. То можуть бути потреби, інтереси, бажання, почуття, прагнення і навіть звички. Проте, наприклад, зовнішня псевдоціль «отримати високу оцінку» може збігатися із внутрішньою, створювати мотив до певної діяльності, але результат, сформульований як «здатність вирішувати

проблему з недостатньою умовою», не буде досягнуто, оскільки навчальна діяльність студента була спрямована на отримання оцінки, а не формування фундаментальних та методологічних знань.

З огляду на компетентнісний підхід до підготовки агроінженера, визначення цілей навчання полягає у формуванні системи загальнонаукових та загальноінженерних знань, а також спеціальних фахових знань, що забезпечують певні уміння майбутнього спеціаліста. Орієнтованість компетентності за обсягом на загальну, спеціальну та предметну [2] зумовлює проектування загальних (стратегічних) цілей, конкретизацію стратегічних цілей у спеціальних (тактичних) та формулювання предметних (оперативних) цілей, які визначаються на основі національних стандартів з урахуванням вимог до рівня професійної підготовки фахівця, до засвоєння знань, методів діяльності тощо.

Наприклад, стратегічні цілі професійної агроінженерної освіти – підготовка фахівців, «здатних розв'язувати спеціалізовані завдання та прикладні задачі щодо застосування сільськогосподарської техніки, ... технічного обслуговування та усунення відмов, управління механізованими технологічними процесами, виробничими підрозділами, які здійснюють технічне забезпечення агропромислового підприємства» [4]. Тоді тактичні цілі мають середньостроковий характер, забезпечують досягнення стратегічних цілей. Тактичними цілями можуть бути основні підструктури особистості інженера: професійна спрямованість, професійна компетентність та набір необхідних для майбутньої професійної діяльності якостей.

Тактичні цілі формуються при вивченні окремих циклів навчальних дисциплін, визначаються на рівні дисципліни, потім – на рівні курсу. Наприклад, при вивченні спеціальних дисциплін ціль – засвоєння фахових знань. Визначається на основі аналізу нормативного змісту підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Агроінженерія» згідно зі Стандартом вищої освіти. Ми пропонуємо визначати їх з урахуванням рівнів за таксономією Б. Блума [7, 8].

Оперативні цілі визначаються при вивченні розділів і тем програми навчальної дисципліни й відображаються в перспективно-тематичних планах. Наприкінці робочі цілі встановлюються для кожного окремого заняття, де вони формулюються для засвоєння певного явища, факту чи процесу й доходять до рівня поняття.

Формування робочих цілей навчання курсу з дисципліни, теми, окремої лекції або лабораторного чи практичного заняття – це окрема задача для викладача, що відповідатиме його суб'єктивному баченню навчальної ситуації. При визначенні навчальної цілі слід враховувати, що вона завжди конкретна і має формулюватися відповідним чином [6]. Якщо ціль визначається через вивчення змісту, то у формулюванні застосовуються дієслова «вивчити», «засвоїти» тощо. Цілі, які встановлюють дії викладача, містять дієслова «розповісти», «ознайомити», «навчити» та ін. Цілі поточних навчальних дій студентів описують через слова «виконати», «вирішити».

Отже, домінантне положення цілей в структурі складників педагогічної системи підготовки майбутніх інженерів аграрного профілю обумовлює визначальну функцію. Передбачення результатів освітнього процесу та шляхів його досягнення впливатиме на відповідні методи, форми, засоби, технології та ефективність процесу розвитку підготовки майбутніх інженерів аграрного профілю.

Список використаних джерел

Енциклопедія освіти. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

Кошук О. Б. Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців із агроінженерії : автореф. дис. ... док. пед. наук: 13.00.04. Глухів, 2019. 38 с.

Лузан П. Г. Наукові основи організації педагогічного процесу в аграрному вищому навчальному закладі: монографія. Київ: Міленіум, 2015. 330 с.

Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня освіти, ступеня вищої освіти: бакалавр, галузі знань: 20 «Аграрні науки та продовольство, спеціальності: 208 «Агроінженерія». Київ, 2018. 26 с.

Тітова О. А. Система розвитку творчого потенціалу майбутніх інженерів аграрного профілю : автореф. дис. ... док. пед. наук : 13.00.04. Глухів, 2020. 40 с.

Шматков Є. В. Методика професійного навчання: навчальний посібник. Харків: УПА, 2000. 111 с.

Bloom B.S. Taxonomy of Educational Objectives, *the classification of educational goals*: Handbook I. The Cognitive Domain. New York: David McKay. 1956. 207 p. URL: <http://www.psy.gla.ac.uk/~steve/best/bloom.html> (дата звернення: 29.01.2019).

Forehand M. Bloom's Taxonomy. From Emerging Perspectives on Learning, Teaching and Technology. 2010. URL: <http://projects.coe.uga.edu/epltt/> (дата звернення: 07.09.2018).

Marvasi M., Galindo S., Silva-Lugo J. Fostering researcher identity in STEM distance education: impact of a student-led on-line case study. *FEMS Microbiology Letters*. 2019. Vol. 366, pp. 1-8. Doi:10.1093/femsle/fnz068.